

Handläggare
Eskil Swerkersson
Telefon: 08-50814020

Till
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd 2023-10-26

Inriktningsärende om förskola – Trollesundsskogen

Förvaltningens förslag till beslut

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta utreda en ny förskola inom fastigheten Klassfotet i Högdalen.

Sammanfattning

En detaljplan för fastigheten Klassfotet i Högdalen, som möjliggör att förvaltningen ska kunna bygga en ny förskola med tio avdelningar, vann laga kraft i mars 2022.

Förvaltningen bedömer att det finns ett behov för den nya förskolan och redogör i detta ärende vilken statistik som ligger till grund för den bedömningen. Förvaltningen konstaterar att totalytan för förskolegården uppfyller Boverkets riktlinjer, men att kvadratmetytan per barn är relativt låg. Det är viktigt att detta beaktas, både vid utformningen av förskolegården såväl som när verksamhet bedrivs, för motverka alltför stor konkurrens om ytor samt slitage på gräs, träd och annan vegetation.

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta utreda en ny förskola inom fastigheten Klassfotet i Högdalen.

Bakgrund

Bandhagen och Högdalen är i stadens översiktsplan utpekade som ett område med stora stadsutvecklingsmöjligheter, genom komplettering till befintlig stadsstruktur. I dagsläget pågår detaljplaneprocesser i olika skeden för totalt cirka 1 600 bostäder, se bild 1 nedan. I denna siffra ingår inte bostäder inom ramarna för stadsutvecklingsprojektet Örbyleden.

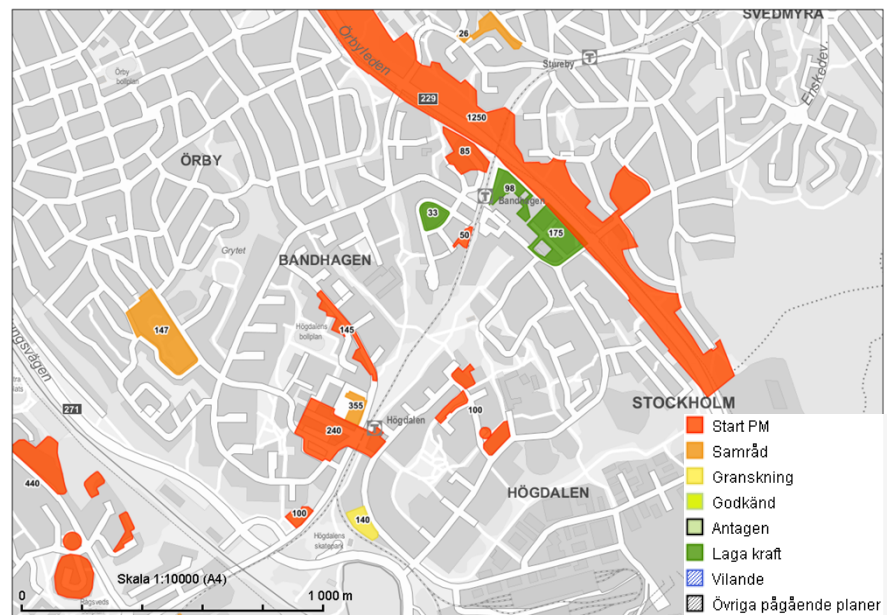

Bild 1. Exploateringskontorets kartlager Bostadsportföljen, som visar pågående detaljplaner inom Högdalen och Bandhagen. Källa: DpMap 2023.

I förvaltningens verksamhetsplan finns det direktiv om effektiv lokalförsörjning som förvaltningen förhåller sig till i det fortlöpande planeringsarbetet. Varje år sammanställer förvaltningen en lokalförsörjningsplan som ska styra planeringen av lokaler för kommunala verksamheter. Stadens befolkningsprognos, som tas fram årligen, ligger till grund för behovsbedömningen över tid. Dock sträcker sig befolkningsprognosen bara tio år fram i tiden, vilket innebär att viss befolkningsutvecklingen kopplat till pågående detaljplanarbeten inte nödvändigtvis syns där.

De senaste två åren har stadsledningskontoret arbetat fram ett underlag som kallas förskoleframskrivningen, som stadsdelsförvaltningarna kan använda som stöd i sin planering. I förskoleframskrivningen beaktar de olika aspekter som påverkar behovet, bland annat flyttmönster och befintliga inskrivningsgrader, och gör sedan en bedömning kring hur behovet av förskoleplatser utvecklar sig de kommande tio åren inom kommunala och privata förskolor.

I planeringen av förskolor i Högdalen beaktar förvaltningen även utvecklingen i framförallt Bandhagen, men även delar av Örby som angränsar. Enligt befolkningsprognosen ökar totala antalet barn i Högdalen och Bandhagen i åldern 1-5 år med ungefär 100 mellan 2023 och 2032, medan det sker en minskning med cirka 30 barn i Örby under samma period.

Stadsdel	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	Utveckling (procent)
Bandhagen	390	456	512	544	550	557	556	549	536	520	33%
Högdalen	557	539	526	514	523	533	541	543	539	531	-5%
Örby	356	343	345	342	337	339	341	338	333	325	-9%

Tabell 1. Befolkningsutveckling i stadsdelarna Bandhagen, Högdalen och Örby från befolkningsprognosen för 2023 till 2032. Källa: ODS 2023.

Enligt förskoleframskrivningen är det idag ett visst överskott av kommunala förskoleavdelningar i det geografiska området Högdalen, Bandhagen och Örby, medan det är ett bedömt underskott av privata förskoleavdelningar där. Underskottet av privata avdelningar bedöms växa fram till 2031, vilket påverkar den totala behovsbedömningen. Behovet av kommunala och privata förskoleavdelningar ökar totalt med fyra avdelningar mellan 2022 och 2031.

Förskolekapaciteten i Högdalen, Bandhagen och Örby ökar med sju avdelningar fram till 2031, enligt förvaltningens befintliga planering. I den siffran ingår förskolor som saknar inriktnings- och/eller genomförandebeslut, bland annat förskolan från detta inriktningsärende.

Förskolan från detta inriktningsärende är samtidigt kopplad till den planerade rivningen av befintlig förskola på Stålbogavägen 58, där det pågår en detaljplaneprocess för ett flerbostadshus (dnr 2019–05694). Den rivningen är endast möjlig när denna förskola är inflyttningsklar.

Ärendet

Förskolan från detta inriktningsärende består av tio avdelningar och tillagningskök, inom fastigheten Klassfotot i stadsdelen Högdalen (se bild 2 nedan). Fastigheten ligger i kanten av Trollesundsskogen, utmed Trollesundsvägen. På Trollesundsvägen 55, inom fastigheten Skolfilmen 1, finns det idag en förskola med fem avdelningar. En detaljplan, som möjliggör en förskola inom fastigheten Klassfotot, vann laga kraft i mars 2022.

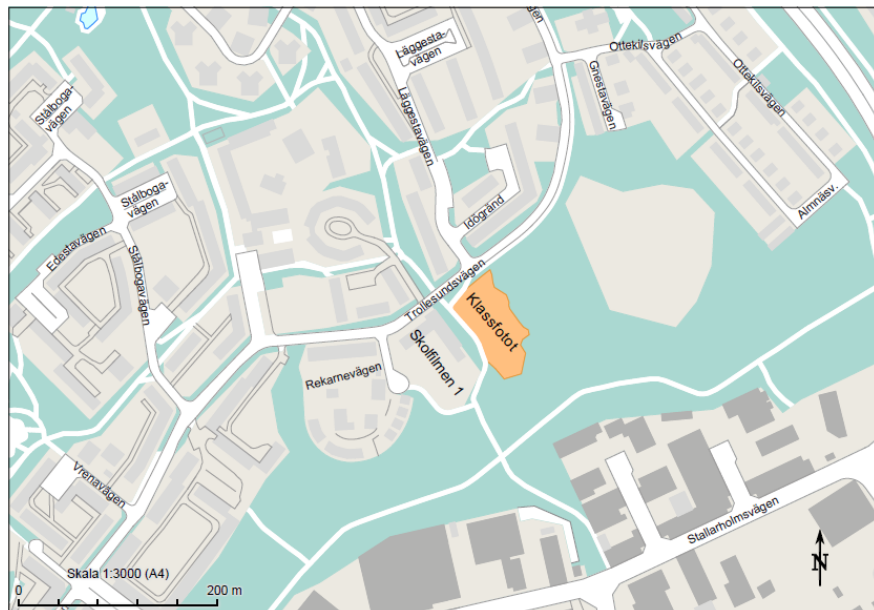

Bild 2. Karta över Högdalen, med fastigheten Klassfot utmarkerad. Källa: DpMap 2023.

Fastigheten består idag av skog och är relativt kuperad, vilket påverkar placering och utformning av förskolan. På grund av fastighetens topografiska förutsättningar samt befintliga naturvärden, har det inte varit möjligt att för detta projekt använda SISAB:s koncept framtidens förskola. En ambition från detaljplanarbetet var att förskolan skulle ha minsta möjliga negativa påverkan på Trollesundsskogens rekreativa- och ekologiska värden.

Utformning

Enligt gällande detaljplan ska förskolan bestå av tre våningar samt en suterrängvåning, som inryms i en byggnad som löper parallellt med Trollesundsvägen. Ett utmärkande drag från detaljplanen är att förskolan uppförs med en yttre träkonstruktion, som ligger utanför balkonger och loftgångar, och bland annat bidrar med solskydd för inomhusmiljöerna.

Bild 3. Illustrationsbild från planbeskrivningen, som visar förskolans fasad mot Trollesundsvägen. Källa: Stadsbyggnadskontoret 2022

Förskolegård

Förskolegårdens totala friyta är ungefär 3 000 kvadratmeter, vilket motsvarar strax under 19 kvadratmeter per barn om varje avdelning har 16 barn. Gården uppdelas i tre zoner med skiftande karaktär för att möjliggöra olika typer av lek och pedagogisk verksamhet. I den tredje zonen, längst bort från byggnaden, ska befintlig naturmark bevaras i så stor grad som möjligt.

Förskolegården kommer ligga i direkt anslutning till Trollesundsskogen, som har höga ekologiska och rekreativa värden och idag bland annat används frekvent av barn som går på befintliga förskolan på Trollesundsvägen 55.

Angöring

Angöring till förskolan ska enligt detaljplan hanteras via en ny lastficka utmed Trollesundsvägen. Detta innebär att leveranser behöver korsa gång- och cykelväg som löper utmed Trollesundsvägen.

Hållbarhet

I stadens budget för 2023 har SISAB flera direktiv som ska bidra till mer miljövänliga lösningar, bland annat ska förskolor som de bygger som lägst certifieras med Miljöbyggnad silver. Miljöbyggnad är ett certifieringssystem som granskar byggnader utifrån olika aspekter kopplade till miljön, och silver innebär att ambitionsnivån är högre än att bara tillmötesgå gällande lagkrav.

Förskolan ligger cirka 600 meters gångväg från Bandhagens tunnelbanestation och 700 meters gångväg från Högdalens tunnelbanestation. Utöver detta finns det busshållplatser för flera olika busslinjer både vid Örbyleden, i Högdalens centrum såväl som i Högdalens industriområde. Utmed Trollesundsvägen löper ett huvudcykelstråk från stadens cykelplan. Denna ansluter till

pendlingsstråk från stadens cykelplan utmed Örbyleden i norr och Magelungsvägen i söder.

För att ytterligare uppmuntra föräldrar att lämna och hämta barn med cykel kommer förvaltningen anlägga totalt 26 väderskyddade cykelparkeringar på två olika platser i anslutning till förskolan.

Ekonomi

Förvaltningen mottog i juni 2023 en budgetoffert för inriktningsbeslut från SISAB. Budgetofferten anger att den totala projektkostnaden är 108 000 000 kr. En del av detta kommer direktfinansieras av förvaltningen, och det hyresgrundande beloppet uppgår enligt offert till 104 035 370 kr. Det motsvarar en årshyra på 7 949 152 kr det första året vilket innebär en månadshyra på 44 162 kr per barn.

Tidplan

Detaljplanen för förskolan vann laga kraft den 27 februari 2022. Förvaltningen bedömer att förskolan kan vara färdigbyggd och redo för inflytt under 2026.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Administrativa avdelningen i samverkan med Avdelning förskola.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Behov

Förvaltningens samlade bedömning är att det finns behov av att bygga förskolan från detta inriktningsärende. Bedömningen baseras dels på trender som går att utläsa i förskoleframskrivningen och stadens befolkningsprognos, samt behovsanalyser kopplat till pågående exploateringsprojekt som påverkar befolkningsutvecklingen efter 2031.

Förskolegård

Förvaltningen bedömer att det finns goda förutsättningar för att den planerade gården ska kunna uppfylla riktlinjer från förvaltningens funktionsprogram för förskolors utomhusmiljöer. Bland annat eftersom den är sammanhängande och relativt stor till ytan. Den har dessutom höga naturvärden, vilket både erbjuder spännande och utmanande lekmiljöer för barnen samtidigt som vegetation skapar ett bra mikroklimat på gården med möjligheter till skugga.

Förskolegården uppfyller riktlinjer från Boverket, om en totalyta på minst 3 000 kvadratmeter. De hänvisar till forskning som visar att denna storlek bör uppnås oavsett förskolans storlek, för att tillgodose barns behov av lek och rörelse.

Förvaltningen är medveten om att 19 kvadratmeter per barn inte uppfyller Boverkets riktlinje om 40 kvadratmeter per barn på förskolegårdar. Förvaltningen har dock i kommunikation med Boverket fått bekräftat att siffran 40 kvadratmeter per barn inte är evidensbaserad, utan är tagen från Socialstyrelsens allmänna råd som togs bort i början på 1990-talet. De bedömer dock att många kommuner är nöjda med nyckeltalet och har därför valt att ha kvar den i sina riktlinjer.

Mot detta som bakgrund anser förvaltningen att det är viktigt att fortlöpande utveckla kunskapen om hur kvadratmeterytan per barn på förskolegårdar påverkar kvalitéerna för barnen, såväl som slitage på naturmaterial.

White arkitekter gjorde 2018 en studie över hur förskolors friytor påverkar slitage av naturmaterial (se bilaga 1), och kunde då konstatera att på förskolegårdar med mellan 20-30 kvadratmeter per barn blir det ett relativt stort slitage på naturliga material. Eftersom denna förskola kommer ha en stor andel naturmaterial på gården och en en relativt låg andel kvadratmeter per barn, är det viktigt att ha drift- och underhåll i åtanke när gårdens utformning fastställs.

Förvaltningen bedömer att närheten till Trollesundsskogen bidrar med mervärden för barnen på förskolan. Skogen kan dessutom fungera i avlastande syfte för förskolegården, för att minska slitage på naturmaterial där. Det är dock viktigt att ha i åtanke att detta troligen kommer att innebära högre slitage på de allmänna ytorna i Trollesundsskogen, och förvaltningen kommer behöva anpassa drift och underhåll efter det.

Hållbarhet

Förvaltningen bedömer att förskolans närhet till tunnelbanestationer, busshållplatser i området och cykelbanor skapar goda förutsättningar för föräldrar att kunna gå eller cykla med sina barn till förskolan.

I det fortsatta planarbetet kommer förvaltningen bevaka att SISAB förhåller sig till direktiv i budget rörande miljövänligt byggande.

Ekonomi

Årshyran för förskolan överstiger gällande nyckeltal inom staden, och förvaltningen kommer i det fortsatta planarbetet tillsammans med SISAB utreda möjliga sätt att minska på investeringskostnaderna, utan att kompromissa på förskolans kvalitét för barnen.

Platsens förutsättningar, med bland annat höjdskillnader och relativt stora naturvärden, ställer krav på utformningen av förskolan. Det har till exempel inte varit möjligt att bygga en förskola enligt SISAB:s koncept framtidens förskola på platsen. I takt med att staden växer och förtätas är det en utmaning att hitta platser som är lämpliga för förskolor. Trots konstaterade ekonomiska utmaningar bedömer förvaltningen därför att det är nödvändigt att bygga denna förskola. Alternativet att inte bygga en förskola alls bedömer förvaltningen skulle innebära ett underskott av förskoleplatser i området på längre sikt.

Förskolan från detta inriktningsärende är kopplad till detaljplanarbetet som bland annat omfattar fastigheten Förstoringen 2, som ligger i närområdet. Inom ramarna för det är planen att befintlig SISAB-förskola rivs, för att möjliggöra ett flerbostadshus. I SISAB:s inriktningsärende för avyttring av fastigheten Förstoringen 2 anger de att försäljning till Ikano endast är aktuell om förskolan från detta inriktningsärende byggs och är inflyttningsklar (se bilaga 3).

Mot detta som bakgrund bedömer förvaltningen att kostnaden av denna förskola behöver utvärderas i det större sammanhanget där intäkter till staden för markförsäljning och möjliggörande av nya bostäder ingår.

Barnrättsperspektiv

Förvaltningen bedömer att förskolan från detta inriktningsärende är nödvändig för att förvaltningen ska kunna garantera en förskoleplats för framtida barn i Bandhagen och Högdalen. Gårdens totala yta på runt 3 000 kvadratmeter, bedömer förvaltningen skapar goda förutsättningar till lek och rörelse för barnen.

Det är dock viktigt att förvaltningen beaktar den relativt låga andelen kvadratmeter per barn, både vid utformningen av förskolegården såväl som i verksamheten när förskolan har öppnat, för att säkerställa att det inte leder till orimlig konkurrens om yta och lekredskap samt att gräs, träd och annan vegetation klarar slitaget.

I det fortsatta planarbetet är det viktigt att förvaltningen säkerställer att gårdens utformning i så stor grad som möjligt uppfyller riktlinjer och mål från förvaltningens funktionsprogram för förskolors utemiljöer.

Jämställdhetsanalys

Göteborg stad konstaterar i sina *riktlinjer för jämställdhetsarbete för parker och naturområden* (se bilaga 2) att naturliga miljöer skapar goda förutsättningar för att pojkar och flickor ska leka

tillsammans. Förvaltningen bedömer därför att de stora naturvärdena på förskolegården från detta inriktningsärende skapar goda förutsättningar för en jämställd utomhusmiljö.

I sina riktlinjer hänvisar Göteborg stad till studier som visar att flickor rör sig mindre än pojkar då konkurrensen om utrymme är stor i lekmiljöer. Eftersom förskolan från detta inriktningsärende har en relativt låg andel kvadratmeteryta förskolegård per barn, bedömer förvaltningen att det är viktigt att ägna stor omsorg kring utformning av gården, för att i så stor grad som möjligt undvika trängsel och konkurrens om lekredskap och lekmiljöer.

Eftersom det är ett högt barnantal som ska dela på gårdsmiljön, kommer troligen verksamheten behöva planera barnens utomhusvistelse på ett sätt så att konkurrens om ytor kan hållas på en rimlig nivå, och på så sätt verka för en jämställd utomhusvistelse på gården. Närheten till Trollesundsskogen kan förenkla detta arbete för verksamheten.

Tillgänglighet

Förvaltningen kommer bevaka att tillgängligheten för förskolan är i linje med gällande lagstiftning i det fortsatta planarbetet. En parkeringsplats för funktionsnedsatta kommer att anläggas som en parkeringsficka utmed Trollesundsvägen.

Förslag

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta utreda en ny förskola inom fastigheten Klassfotot i stadsdelen Högdalen.

Anders Carstorp
Stadsdelsdirektör
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Anna Larsson
Avdelningschef
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Förskolans friyta i förhållande till naturliga material, White Research Lab 2018
2. Parker och naturområden- Riktlinjer för jämställdhetsarbete, Göteborgs stad 2014
3. Inriktningsbeslut avyttring Förstoringen 2, SISAB 2023

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Anders Carstorp, Stadsdelsdirektör	2023-10-09
Anna Larsson, Avdelningschef	2023-10-09